

Dohledový benchmark č. 3/2012

Nákladovost produktu životního pojištění Informace o odkupném

I. Nákladovost produktu životního pojištění z pohledu pojistníka

Smyslem informování o nákladovosti produktu životního pojištění z pohledu pojistníka je seznámení zájemce o uzavření smlouvy životního pojištění v rámci předmluvních informací se základní strukturou pojistného a poplatky, tj. se všemi částkami přímo hrazenými pojistníkem v rámci uzavřené pojistné smlouvy a dále částkami uplatňovanými k jeho tíži včetně částek snižujících cenu podílové jednotky.

Základní struktura pojistného představuje rozlišení na informace o výši pojistného¹ za jednotlivá pojištění nebo jejich soubor, není-li částku možno rozdělit na jednotlivá pojištění, a připojištění.

Poplatky jsou **částky přímo hrazené pojistníkem** nebo **částky uplatňované na vrub pojistníka** včetně částek snižující hodnotu podílové jednotky, které se rozdělují následovně:

- (i) Řádné poplatky, tj.:
 - a. *Pravidelné administrativní (paušální) poplatky*: poplatky, o něž je pravidelně snížena hodnota podílového účtu klienta či kapitálová hodnota pojistné smlouvy (poplatek za vedení pojistné smlouvy apod.),
 - b. *Vstupní poplatky*: poplatky určené na úhradu počátečních nákladů (tj. v praxi na krytí ziskatelských a souvisejících provizí zprostředkovatele), hrazené formou snížení počtu podílových jednotek klienta; poplatky plynoucí z rozdílu mezi nákupní a prodejní cenou podílové jednotky (bid/ask rozpětí) apod.,
 - c. *Inkasní poplatky*: poplatky stanovené např. v závislosti na určitém typu platby pojistného apod.,
 - d. *Poplatky za správu investic*: poplatky účtované pojistitelem za vedení a správu podílových jednotek, poplatky účtované pojistitelem za obhospodařování vnitřních fondů pojišťovny nebo fondů regulovaných dle příslušné legislativy nad rámec poplatku za obhospodařování jejich externím správcem apod.,
 - e. *Ostatní poplatky*: další poplatky a částky, které snižují kapitálovou hodnotu pojistné smlouvy nebo částky snižující cenu podílové jednotky podkladových fondů²;
- (ii) Mimořádné poplatky, tj.: poplatky, které jsou účtovány při ad-hoc požadavku klienta; poplatky mimořádné zahrnují např. poplatky za změnu investiční strategie, změnu frekvence placení pojistného, zrušení doplňkového pojištění, předčasné ukončení smlouvy, apod.

¹ brutto, tj. bez zohlednění poplatků

² poplatky za správu podkladového fondu placené externímu správci tohoto fondu a ostatní částky, které pojistník platí správci tohoto fondu formou snížení ceny podílové jednotky. Fondem se rozumí podílový fond nebo investiční fond regulovaný dle příslušných právních předpisů. Informace se týká pouze produktů životního pojištění, kde alespoň jedno z investičních rizik nese pojistník. Takovou informaci pokrývá relevantní historie ukazatele TER, jeho odhad na aktuální období a uvedení maximální možné hodnoty poplatku za správu fondů.

1. Výší pojistného za jednotlivá pojištění nebo jejich soubor, není-li částku možno rozdělit na jednotlivá pojištění a případná připojištění, se u všech produktů životního pojištění rozumí pojistné nebo pojistná sazba v případě, že pojistné je fixní po celou dobu trvání pojistné smlouvy, nebo tabulka přirozeného pojistného nebo sazby odvíjející se od aktuálního věku pojištěného či jiných charakteristik. V případě investičního životního pojištění a pojištění, kde nejsou předem pevně sjednané pojistné částky za každé pojištěné riziko, dále pak rozdělení předepsaného pojistného na investiční a rizikovou část, nebo odhad těchto částek založený mj. na realistických předpokladech o vývoji zhodnocení podílové jednotky.

2. V případě pojištění, kde jsou předem pevně sjednané pojistné částky za každé pojištěné riziko a pojišťovna nemá možnost po celou dobu pojištění změnit žádný z poplatků nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka, s výjimkou indexace pojistného, a zároveň pojistník nenese žádné z investičních rizik, se informací o základní struktuře pojistného a poplatcích rozumí informace o pojistném za jednotlivá pojištění nebo jejich soubor, není-li částku možno rozdělit na jednotlivá pojištění a připojištění. Tomu obvykle odpovídají produkty **kapitálového životního pojištění**.

3. V případě pojištění, kde nejsou předem pevně sjednané pojistné částky za každé pojištěné riziko, nebo má pojišťovna možnost jednostranně měnit některý z poplatků nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky, s výjimkou indexace pojistného, nebo pojistník nese alespoň jedno z investičních rizik a nelze již dále provést rozdělení na nezávislé části, se informací o základní struktuře pojistného a poplatcích rozumí informace o pojistném určeném na investiční a rizikovou část, nebo odhad těchto částek (založený též na realistických předpokladech o vývoji zhodnocení podílové jednotky) a poplatcích přímo hrazených pojistníkem nebo částkách uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky. Tomu obvykle odpovídají **produkty univerzálního životního pojištění a investičního životního pojištění**.

4. V případě pojištění, které nelze zařadit mezi pojištění podle odst. 2 a 3 a nelze je dále rozdělit na nezávislé části podle odst. 5, se informací o základní struktuře pojistného a poplatcích rozumí taková informace o konstrukci produktu, mechanismu výpočtu kapitálové hodnoty a o základní struktuře pojistného a poplatcích, která umožní srovnání s produkty s obdobnými charakteristikami a vlastnostmi a umožní posouzení nákladovosti takového produktu kalkulované z pohledu zájemce o pojištění.

5. V případě produktů složených z několika nezávislých pojištění se informací o základní struktuře pojistného a poplatcích rozumí informace o základní struktuře pojistného a poplatcích každé takové nezávislé části. Část produktu je považována za nezávislou jedná-li se o pojistný produkt či připojištění, u něhož pojistník může svým rozhodnutím při podpisu pojistné smlouvy ovlivnit, zda bude na toto riziko pojištěn či v jakém rozsahu pojistného krytí bude pojištěn.

6. V souvislosti s výše uvedeným se v rámci dohledu České národní banky (dále jen „ČNB“) očekává, že pojišťovny, příp. pojišťovací zprostředkovatelé budou informovat potenciální zájemce o pojištění prostřednictvím svých internetových stránek o poplatcích přímo hrazených nebo částkách uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky, a to vždy v úplné, přehledné, srozumitelné formě (např. uveřejněním sazebníků) a s použitím na trhu obvyklé terminologie. Pojišťovny dále zajistí prokazatelné seznámení zájemce o pojištění s těmito dokumenty před samotným uzavřením pojistné

smlouvy. Celková základní struktura pojistného pak musí být zájemci o pojištění zřejmá z navržené modelace nabízeného pojistného produktu, se kterou musí být zájemce prokazatelně obeznámen před samotným uzavřením pojistné smlouvy. V případech, kdy pojistitel má v úmyslu změnit výši poplatku/-ů přímo hrazených nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky v průběhu trvání pojistného vztahu, je povinen o takové změně pojistníka v dostatečném předstihu informovat včetně poskytnutí informace, jakým způsobem a v jaké formě bude pojistníkovi verze budoucí poplatkové struktury k dispozici.

7. Příklady informování o pojistném a poplatcích u některých druhů pojištění jsou uvedeny v příloze tohoto materiálu.

II. Informace o odkupném

Pojistník musí být v souladu s povinností pojišťovny jednat s odbornou péčí prokazatelně obeznámen s informacemi o samotných podmínkách nároku na odkupné, a to alespoň pokud jde o minimální dobu trvání pojištění.

Za **jasný a přesný způsob oznámení způsobu určení výše odkupného**³ se v rámci dohledu ČNB považují informace o:

1. položkách představující minimální rozklad výpočtu odkupného takto:
 - a. kapitálová hodnota pojištění (tj. v závislosti na typu pojištění hodnota podílových jednotek u investičního pojištění snižená o akumulovaný dluh, kapitálovou hodnotu u univerzálního pojištění, nulifikovanou bruttorezervu nebo zillmerovanou rezervu bez podílů na výnosech u kapitálového pojištění),
 - b. připsané podíly na výnosech nad technickou úrokovou míru,
 - c. přeplatek / nedoplatek pojistného,
 - d. poplatek za předčasné ukončení pojištění:
 - i. neuhrazené poplatky z počátečních nákladů,
 - ii. stornoplatek,
 - iii. vliv dalších odkupních koeficientů aplikovaných na kapitálovou hodnotu,
 - iv. vliv odkupních koeficientů aplikovaných na připsané podíly na výnosech,
 - v. příp. jiné poplatky,
 - e. daň.
2. V rámci dohledu ČNB se očekává, že pojišťovny, příp. pojišťovací zprostředkovatelé zajistí, aby prokazatelnou součástí předmluvních informací byla i grafická modelace budoucího vývoje kapitálové hodnoty pojištění, včetně vývoje odkupného v čase, který vychází ze stejných předpokladů jako samotná modelace kapitálové hodnoty. Do výpočtu se zahrnují též očekávané budoucí změny v ceně pojištění (viz nákladovost produktu životního pojištění dle čl. I), zejména v souvislosti s inflací, nezohledňují se mimořádné vklady a výběry a další negarantované částky připisované na vrub nebo ve prospěch kapitálové hodnoty pojištění, které by významně zkreslily projekci odkupného.
3. V rámci dohledu ČNB se dále očekává, že sdělení způsobu výpočtu odkupného na základě požadavku pojistníka podle § 58 odst. 2 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve

³ § 66 odst. 2 písm. f) zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, ve znění pozdějších předpisů

znění pozdějších předpisů, bude v takovém rozsahu, jaký je uveden v bodě 1. Položky podle bodu 1 se uvádějí s přihlédnutím k tomu, zda jsou pro daný produkt životního pojištění relevantní.

Obecně platí, že z informací o způsobu určení výše odkupného by zájemci o pojištění měl být zřejmý důsledek spojený s předčasným ukončením pojistné smlouvy. Lze doporučit, aby i tato informace byla součástí prokazatelného sdělení dokumentu, který je předkládán zájemci před uzavřením pojistné smlouvy.

Upozornění:

Informace obsažené v tomto materiálu vyjadřují názor pracovníků sekce dohledu nad finančním trhem ČNB, který je aplikován v dohledové praxi. Soud a případně i bankovní rada ČNB mohou zaujmout odlišný názor. Postup v souladu s informacemi v tomto materiálu však bude ČNB při výkonu dohledu nad finančním trhem považovat, v mezích okolností konkrétního posuzovaného případu, za postup v souladu s relevantními právními předpisy vztahujícími se k dané oblasti.

Datum: 30. listopadu 2012

Příloha:

Příklady informování o pojistném a poplatcích u některých druhů pojištění

1. Kapitálové životní pojištění na smrt a dožití s pevnou pojistnou částkou

Pojistník si zvolil navíc připojištění vážných chorob a připojištění smrti úrazem a trvalých následků úrazu se shodnou pojistnou částkou jako hlavní tarif.

Požadované informace jsou:

- pojistné produktu životního pojištění na smrt a dožití,
- pojistné připojištění smrti úrazem a trvalých následků úrazu,
- pojistné připojištění vážných chorob,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

2. Kapitálové životní pojištění na smrt a dožití s pevnou pojistnou částkou

Nedělitelnou a bez těchto částí pojistníkovi nenabídnutelnou částí tohoto produktu je připojištění vážných chorob se shodnou pojistnou částkou jako hlavní tarif a připojištění smrti úrazem a trvalých následků úrazu s volitelnou pojistnou částkou od nuly až do x-násobku pojistné částky hlavního tarifu.

Požadované informace jsou:

- pojistné produktu životního pojištění na smrt a dožití s připojištěním vážných chorob,
- pojistné připojištění smrti úrazem a trvalých následků úrazu,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

3. Kapitálové životní pojištění na smrt a dožití s pevnou pojistnou částkou

Nedělitelnou a bez těchto částí pojistníkovi nenabídnutelnou částí tohoto produktu je připojištění vážných chorob a připojištění smrti úrazem a trvalých následků se shodnou pojistnou částkou jako hlavní tarif.

Požadované informace jsou:

- pojistné produktu životního pojištění na smrt a dožití s připojištěním vážných chorob, smrti úrazem a trvalých následků úrazu,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

4. Investiční životní pojištění

V případě dožití je vyplacena kapitálová hodnota, v případě smrti větší z hodnot kapitálové hodnoty a pojistné částky.

Požadované informace jsou:

- výše běžně placeného pojistného,
- odhad velikosti investiční části (v závislosti na čase, založený na realistických předpokladech, přehledně např. formou grafu),
- odhad velikosti rizikové části (v závislosti na čase, založený na realistických předpokladech, přehledně např. formou grafu),
- sazebník poplatků přímo hrazených nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

5. Investiční životní pojištění

V případě dožití je vyplacena kapitálová hodnota, v případě smrti součet kapitálové hodnoty a pojistné částky.

Požadované informace jsou:

- výše běžně placeného pojistného,
- velikost investiční části (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu nebo tabulky),
- velikost rizikové části (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu nebo tabulky přirozeného pojistného),
- sazebník poplatků přímo hrazených nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

6. Strukturovaný produkt životního pojištění na smrt a dožití s negarantovanou pojistnou částkou na riziko dožití

Obsahuje vždy pojištění smrti alespoň ve stanovené minimální pojistné částce a s maximální pojistnou částkou v závislosti na výši běžného pojistného. Dále může obsahovat volitelná připojištění vážných chorob s pojistnou částkou shodnou jako pojištění smrti a připojištění smrti úrazem a trvalých následků s volitelnou pojistnou částkou od nuly až do x-násobku pojistné částky hlavního tarifu. Pojistník volí alokační poměr dle jakého bude investiční část pojistného investována do fondů nezajištěných a fondů s garantovanou technickou úrokovou mírou.

Požadované informace jsou:

- výše běžně placeného pojistného,
- velikost investiční části s garantovaným a negarantovaným výnosem (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu),
- velikost rizikové části na riziko smrti (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu nebo tabulky přirozeného pojistného),
- pojistné připojištění smrti úrazem a trvalých následků úrazu,
- pojistné připojištění vážných chorob,
- sazebník poplatků přímo hrazených nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky či kapitálovou hodnotu,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.

7. Univerzální životní pojištění

Produkt obsahuje pojištění smrti s volitelnou pojistnou částkou a investiční částí pojistného je garantována technická úroková míra. Pojistná částka na riziko dožití však není stanovena, v případě smrti je vyplácen součet pojistné částky a kapitálové hodnoty.

Požadované informace jsou:

- výše běžně placeného pojistného,
- velikost investiční části (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu),
- velikost rizikové části na riziko smrti (v závislosti na čase, přehledně např. formou grafu nebo tabulky přirozeného pojistného),
- sazebník poplatků přímo hrazených nebo částek uplatňovaných na vrub pojistníka včetně částek snižujících cenu podílové jednotky či kapitálovou hodnotu,
- sazebník mimořádných poplatků hrazených mimo běžné pojistné.